

Liittyminen kuntien yhteiseen e-kirjastoon

KULTTIK 08.02.2024 § 14
88/12.03.02.01/2024

Kirjaston tehtävä on edistää kirjallisuutta ja lukutaitoa. Kirjastolaki velvoittaa kirjastoja tarjoamaan ajantasaiset kokoelmat käyttöön tasapuolisesti kaikille. Kirjastot edistävät väestön yhtäläisiä mahdollisuuksia sivistykseen, kirjallisuuden ja taiteen harrastukseen, jatkuvaan tietojen ja kansalaisvalmiuksien kehittämiseen, kansainvälistymiseen sekä elinikäiseen oppimiseen. Kirjastojen toimintaympäristö on muuttunut ja muuttuu koko ajan mm. digitalisaation sekä kirjamarkkinan ja tekijänoikeuslainsäädännön muutoksen myötä. Tähän liittyvä työ vaatii erityistä osaamista ja asiantuntijaosaamisen keskittämistä.

Koko Suomessa on e-kirjastokokoelmia tällä hetkellä yli 30 ja niiden laajuus vaihtelee. Käyttäjien ja kirjastojen työntekijöiden näkökulmasta järjestelmä on ollut sekava, sillä eri aineistotyypit sijaitsevat erilaisilla teknisillä alustoilla.

Vuonna 2024 kirjastojen e-aineistopalveluihin on tulossa muutoksia, kun uusi valtakunnallinen e-kirjasto avataan 23.4.2024. Uuden palvelun käyttö edellyttää sitä, että oma asuinkunta on liittynyt mukaan e-kirjastoon. Yhteiseen e-kirjastoon liittyneiden kuntien asukkailla on mahdollisuudet käyttää yhtä laajaa e-aineistokokoelmaa eli lukea e-kirjoja, kuunnella e-äänikirjoja ja lukea e-lehtien digitaalisia näköisversioita.

Kuntien yhteinen e-kirjasto perustetaan, koska asiakkaille halutaan tarjota nykyistä paremmin toimivat e-kirjastopalvelut. Kuntien yhteinen e-kirjasto tarkoittaa sitä, että nykyisin alueellisesti tai paikallisesti hoidetut e-kirjastopalvelut muuttuvat valtakunnallisesti yhteisesti hoidettaviksi. Kuntien yhteistä e-kirjastoa on rakennettu opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamassa ja Helsingin kaupunginkirjaston vetämässä e-kirjastohankkeessa. Kaksivuotinen hanke päättyi vuoden 2023 lopussa, jonka jälkeen e-kirjaston kehittäminen siirtyi Kansalliskirjastoon perustettuun e-kirjastoyksikköön.

Kuntien yhteisen e-kirjaston tavoitteena on, että kaikilla suomalaisilla olisi tasa-arvoinen mahdollisuus käyttää kirjastojen digitaalisia sisältöjä. Kun e-kirjastopalvelu tuotetaan yhteisesti koko Suomen tasolla, pyritään sillä kustannustehokkuuteen ja siten saamaan lainattavasta kokoelmasta laajempi ja monipuolisempi.

Alkuvaiheessa yhteisen e-kirjaston kokoelma sisältää e- ja äänikirjoja suomeksi, ruotsiksi ja muilla kielillä sekä aikakauslehtien digitaalisia näköisversioita suomeksi. Kokoelmaa on määrä jatkuvasti uudistaa.

Palvelua käytetään E-kirjasto -mobiilisovelluksella ja myöhemmin myös verkkosivun kautta. E-kirjastossa on yksi tekninen alusta, josta

kaikki aineistot löytyvät. Tekninen alusta on niin sanottu avoimen lähdekoodin alusta eli omistajuus säilyy e-kirjastolla.

Yhteisessä e-kirjastossa mukana olevat kunnat hoitavat edelleen osan e-kirjastoon liittyvistä tehtävistä. Kunnat rahoittavat e-kirjastopalvelut jatkossakin, kuten ne tälläkin hetkellä rahoittavat. Kunnat voivat kehittää e-kirjastoa ja sen teknisiä ratkaisuja yhteistyössä Kansalliskirjaston e-yksikön kanssa. Kuntien kirjastoammattilaiset voivat vaikuttaa e-kirjaston kokoelmaan ja kehitykseen mm. erilaisten työryhmien kautta. Yhteistyötä koordinoi Kansalliskirjaston e-kirjastoyksikkö.

Kansalliskirjaston e-kirjastoyksikkö vastaa kirjastojen yhteisten e-aineistojen käytössä tarvittavien teknisten ratkaisujen hankinnasta, ylläpidosta ja kehittämisestä sekä e-aineistojen hankintasopimuksista. E-kirjastoyksikkö vastaa myös yhteistyöstä kirja-alan toimijoiden kanssa, kirjastohenkilöstön koulutusmateriaaleista, viestintä- ja markkinointimateriaaleista asiakaskäyttöön sekä palvelun visuaalisesta ilmeestä tehden yhteistyötä kuntien kanssa.

Kuntien ja Kansalliskirjaston e-kirjastoyksikön yhteistoimintaa ohjataan ohjausjärjestelmän kautta. Ohjausjärjestelmä tulee koostumaan ohjausryhmästä, yhteistyöryhmästä sekä yleisten kirjaston asiantuntijoista koostuvista operatiivisista työryhmistä. E-kirjaston kokoelmaa ja kirjastojen digitaalista aineistotarjontaa voidaan jatkossa laajentaa kattamaan myös muuta aineistoa, kuten e-kirjoja, e-äänikirjoja ja e-lehtiä, jos e-kirjaston ohjausryhmä niin päättää.

E-kirjaston toiminta rahoitetaan kunnilta perittävillä vuosimaksuilla, joiden suuruudesta sovitaan yhteistyösopimuksessa. Kuntien yhteisen e-kirjaston aloittaessa toimintansa sen vuosimaksu tulee olemaan kunnille 0,70 euroa asukasta kohti täydeltä vuodelta. Vuonna 2024 kunnat maksavat vuosimaksusta kahdeksan kuukauden osuuden. Kustannustaso 0,70 euroa asukasta kohden on voimassa ainakin ensimmäiset kolme vuotta vuoden 2026 loppuun asti. Kiinteän sopimuskauden jälkeen vuosimaksuun tehdään indeksitarkastukset vuosittain. Sopimuksessa on puolen vuoden irtisanomisaika ja jäsenmaksu menee koko siltä vuodelta, jolle päättymisen ajankohta osuu.

Äänekoski on tähän asti ollut mukana Keski-Suomen kuntien ja Kuhmoisten kunnan yhteisessä Keski-kirjastojen e-kirjastossa.

Vuonna 2022 Äänekosken kirjaston toteutuneet e-aineistojen kustannukset olivat 11 278 euroa ja vuonna 2023 11 071 euroa. Äänekosken asukasluku 31.12.2022 oli 18 120 asukasta, jonka mukaan laskettuna vuoden 2023 e-aineistokulut asukasta kohti olivat 0,61 euroa. Mikäli Äänekoski liittyy yhteiseen e-kirjastoon nousevat kustannukset hieman, mutta on odotettavaa, että yhteisen e-kirjaston kokoelma on nykyistä e-kirjastoa laajempi.

Keski-kirjastojen ohjausryhmän kokouksessa 20.9.2023 kirjattiin, että Keski-kirjastot suosittelevat kaikille kunnille liittymistä yhteiseen e-kirjastoon. Tilanteessa, jossa kunta, tai kunnat, eivät liity, huolehtivat nämä itse e-aineistojen sopimusten tekemisestä. E-aineistohankinta ja lisensioinnin ymmärrys vaatii e-aineistojen hankinta-asiantuntemusta, joten sopimusten tekemiseen kannattaa tässä tilanteessa varata kunnassa resursseja tai harkita ulkoista konsultaatiota.

Keski-kirjastoilla on jatkossa edelleen myös joitain omia e-aineistosopimuksia, kuten elokuvapalvelu sekä mahdollisesti musiikkipalveluja ja paikalliskäyttöisten e-sanomalehtien palvelu.

Kunnat liittyvät yhteiseen e-kirjastoon allekirjoittamalla yhteistyösopimuksen Kansalliskirjaston kanssa. E-kirjastoa voivat käyttää vain siihen liittyneiden kuntien asukkaat.

Sopimus sisältää tiedon siitä, miten e-kirjastoon liitytään, miten siitä voi erota sekä tarkat tiedot kustannuksista.

Sopimus liitteineen on esityslistan liitteenä.

Valmistelija kirjastotoimenjohtaja Päivä Heinimäki, puh. 0400 440 734

Esittelijä vs. kulttuuri- ja liikuntajohtaja Jukka-Pekka Pohjolainen

Päätösehdotus Kulttuuri- ja liikuntalautakunta:

1. hyväksyy Äänekosken kaupungin liittymisen kuntien yhteiseen e-kirjastoon edellä esittelytekstissä ja liitteessä tarkoitetun mukaisesti; ja
2. määrää vs. kulttuuri- ja liikuntajohtajan yksin allekirjoittamaan liittymisen edellyttämät sopimukset ja sitoumukset kaupungin puolelta.

Päätös Hyväksyttiin.

- - - - -